

UiO **Nordisk institutt for sjørett**

Det juridiske fakultet

Rettskilder og juridisk metode

Introkurs for BA studenter

Sofie A. E. Høgestøl

Nordisk institutt for sjørett

s.a.hogestol@jus.uio.no

Viser 1–39 av 39 emner

Emne	Studiepoeng
DRI3001 – Prosjektarbeid	20
JUR1120 – Utlendingsrett	10
JUR1220 – Bygge- og entrepiserett	10
JUR1230 – International Commercial Law (BA)	10
JUR1260 – English Law of Contract (BA)	10
JUR1285 – Innføring i markeds-, konkurranse- og immaterialrett (Markedsrett)	10
JUR1405 – Law of the Sea (BA)	10
JUR1430 – Tilvirkningskontrakter (dynamisk kontraktsrett)	10
JUR1440 – EU Substantive Law (BA)	10
JUR1450 – Marine Insurance	10
JUR1504 – Konflikthåndtering (BA)	10
JUR1512 – Arbeidsrett - den kollektive del	10
JUR1530 – Refugee and Asylum Law (BA)	10
JUR1560 – International Constitutional Law and Democracy (BA)	10
JUR1630 – Privacy and Data Protection	10
JUR1671 – Legal Technology: Artificial Intelligence and Law	10
JUR1820 – Patent- og varemerkerett (BA)	10
JUR1910 – Women's Law and Human Rights (BA)	10
JUR1960 – Trygderett	10
JUR1970 – Barnerett	10
JUR1981 – Skatterett I - Grunnleggende skatterett (BA)	10

Så du skal ta et jus-emne ved UiO

- For at du skal kunne fullføre et rettsvitenskapelig valgfag på en god måte, er det tre ferdigheter som er spesielt viktige:
 - i. God forståelse av hva rettskildene er og hvordan man tolker dem.
 - ii. Evnen til å anvende juridisk metode når man analyserer disse rettskildene slik at man kan fastsette gjeldende rett.
 - iii. Evnen til å anvende både rettskildene og juridisk metode i praktikumsoppgaver og teorioppgaver.

DEL I: RETTSKILDENE OG JURIDISK METODE

Hva er jus?

Viktigste vi gjør sånn rent rettsvitenskapelig, det er å skille mellom:

A. Gjeldende rett (*legel lata*)

B. Loven slik den burde være (*lege ferenda*)

TERRORKONFERANSE: Innenriksminister Peter Dutton snakker her på en terrorkonferanse i Sidney i mars. Foto: Rick Rycroft / AFP / NTB Scanpix

Fem IS-terrorister fratatt statsborgerskapet i Australia

Tre menn og to damer har mistet status som australske borgere, etter at de reiste til Midtøsten for å tilslutte seg Den islamske staten.

9. AUGUST 2018 KL. 17.46

Foto/ Dagbladet

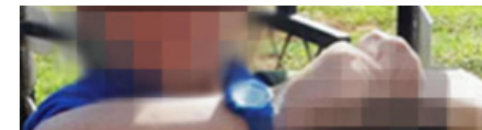
Dobbelt statsborgerskap

De fem personene har alle dobbelt statsborgerskap, og mister derfor retten til å være australske borgere.

I Australsk lov står det nemlig at ved å handle imot Australias interesser, slik som å involvere seg i terrorisme, mister man automatisk statsborgerskapet dersom man har dobbelt statsborgerskap.

Dette har bare skjedd en gang før i landet. I 2015 ble IS-kriger Khaled Sharrouf fratatt sitt australske statsborgerskap, og bare måneder seinere ble det rapportert at han var drept i et USA-ledet bombeangrep i Syria.

Dette skjedde etter at den konservative regjeringen gjorde lovendringer i 2015, skriver NTB.

Aftenposten mener: Domstolene bør med når noen fratras passet

LEDER

FOTO: Privat / Olga Stokke

Regjeringen vil gi forvaltningen lov til å ta statsborgerskapet fra ikke-dømte, men blir nedstemt.

Aftenpostens Leder

14. mars 2018 19:15 ↻ 6. nov. 2018 11:26

Foto/
Aftenposten

17.01.2019

Regjeringen får ikke frata fremmedkrigere norsk statsborgerskap uten en dom

Høyre og Frp får ikke flertall for å frata mistenkte fremmedkrigere det norske statsborgerskapet uten å gå via domstolene. Opposisjonen mener forslaget ikke er en rettsstat verdig. – Vi stoler mer på en domstolsbeslutning enn på Sylvi Listhaugs dømmekraft, sier Ap.

Vilde Helljesen
Journalist

Tormod Strand
Journalist

Peter Svaar
Journalist

Publisert 8. mars 2018 kl. 23:01
Oppdatert 26. mars 2018 kl. 14:57

Foto/ NRK

BLE NEDSTEMT: Jon Helgheim (Frp) anklager opposisjonen for å være mer opptatt av å beskytte potensielle terrorister enn landet vårt etter at Høyre og Frp ikke fikk flertall for å kunne frata fremmedkrigere det norske statsborgerskapet uten lov og dom.

FOTO: BJØRN INGE BERGESTUEN / FRP / NTB SCANPIX

Rettskildelæren

Hvordan man finner frem til gjeldende rett, eller fastsetter en rettsregels innhold.

- For å gjøre det trenger man to ting: (i) kunnskap om rettskildene og (ii) anvendelse av juridisk metode.

Litt innføringslitteratur

- Innføring i juridisk metode av **Sverre Blandhol, Henriette N. Tøssebro** og **Øystein Skotheim** i Jussens Venner 06 / 2015 (Volum 50):
 - https://www.idunn.no/jv/2015/06/innfoering_i_juridisk_metode
- Robins guide til rettskildelæren av **Kaija Bjelland , Kirsten Kolstad Kvalø , Henrik Vaaler** på Gyldendal juridisk
 - <https://www.gyldendal.no/Faglitteratur/Jus/Juridiske-fag/Robins-guide-til-rettskildelaeren>

DEL 2: DET NASJONALE RETTSKILDEBILDET

De sentrale rettskildene

- Lovtekst
- Lovforarbeider
- Rettspraksis
- Internasjonale rettskilder/ andre myndigheters praksis
- Rettsoppfatninger (juridisk litteratur)
- Egne (godhets)vurderinger: reelle hensyn

Lovtekst

- Det er ikke noe formel rangordning mellom de kildene som har blitt nevnt, men lovteksten og lovens ordlyd vil jo være et naturlig utgangspunkt når man skal ta stilling til et rettsspørsmål.
- Som Blandhol et al. (2015) skriver: «det typiske ... [er] at lovteksten gir utgangspunktet, og at forarbeider, rettspraksis og reelle hensyn kommer inn som supplerende kilder.»
- Det er disse fire kildene man normalt vil se til når man skal finne frem til en rettsregel.

PST mener kvinnens rolle i IS er likestilt mennene

Kvinnens rolle i IS er likestilt mennene og en forutsetning for ekstremistgruppens fremtid. Derfor mener PST at kvinnenes deltagelse også må være straffbar.

FOTO: Terje Pedersen / NTB scanpix

Foto/
Aftenposten
14/01/2019

17.01.2019

Deltakelse i en terrororganisasjon

§ 136 a. *Straff for deltakelse mv. i en terrororganisasjon*

Med fengsel inntil 6 år straffes den som danner, deltar i, rekrutterer medlemmer eller yter økonomisk eller annen materiell støtte til en terrororganisasjon, når organisasjonen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler.

Medvirkning straffes ikke.

0 Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687).

Lovforarbeider

- Tradisjonelt vært en viktig kilde i norsk rettsvitenskap, ofte brukt av Høyesterett når de tolker loven.
 - Proposisjon til Stortinget (lovvedtaket) Prop. L.
 - Innstilling til Stortinget (lovvedtak) Innst. L.
 - Norges Offentlige Utredninger (NOU)
 - Stortingsforhandlingene

Prop. 131 L (2012-2013) s. 86-87

SAMMENSATT.

Med terrororganisasjon menes en organisasjon som enten har som hovedformål å begå terrorhandlinger eller hvor dette er en vesentlig del av gruppens virksomhet. Kravet om hovedformål betyr at voldelige elementer i organisasjonen ikke er tilstrekkelig til å gjøre den til en terrororganisa-

sjon. FNs sanksjonskomité har vedtatt sanksjoner mot Al-Qaida og Taliban, jf. forskrift 22. desember 1999 nr. 1374. Utover disse to terrororganisasjonene, vil det måtte bero på en konkret vurdering hvorvidt en organisasjon er en terrororganisasjon. Flere andre stater fører egne lister hvor ytterligere organisasjoner er oppført. Det samme gjelder EU. Disse listene er ikke bindende for Norge. Men det forhold at nære partnere listefører en organisasjon, er en relevant faktor i vurderingen.

kåret i straffeloven 2005 § 129 første ledd i.f.

Ulike former for bidrag til organisasjonen rammes. Deltakelse er meget vidtfavnende, og vil blant annet kunne ramme den som anskaffer våpen, datamateriell, kjemikalier eller annet utstyr til å begå en terrorhandling, men uten å være så knyttet til saken at vedkommende kan straffes for medvirkning til den aktuelle terrorhandlingen. Også det å oppfordre til terrorhandlinger og inspirere til aksjoner kan etter omstendighetene omfattes. Rekruttering omfatter typisk vervevirksomhet. Dette må avgrenses mot humanitær støtte til sivile i terrorkontrollerte områder, for eksempel leger som jobber på sykehus i slike områder. Dette er imidlertid ikke opplagt i tilfeller der slik virksomhet primært drives i rekrutteringsøyemed.

Strafferammen settes til 6 år. Skvldkravet er

Rettspraksis

- Selv om ikke domstolene i Norge er bundet av sine tidligere avgjørelser, er rettspraksis likevel en viktig rettskilde og da spesielt dommer fra Høyesterett.
- Når en avgjørelse fra Høyesterett er ansett for å være spesielt tungtveiende kaller man det ofte for et *prejudikat*.
- Rettspraksis fra underrettene (tingretter og lagmannsretter) kan også ha betydning, men her varierer det litt mer hvor mye vekt en skal tillegge underinstansene.

HR-2018-1650-A

- (39) **Lovanvendelsen – tiltalens post II om deltakelse i ISIL**
- (40) Lagmannsretten har i henhold til tiltalens post II dømt A for deltakelse i ISIL. Etter ordlyden rammer § 147d blant annet den som «deltar i» en terrororganisasjon. Spørsmålet er hva som ligger i denne formuleringen.
- (41) Språklig sett er «deltar i» et relativt vidt begrep – man kan ta del i en virksomhet på mange forskjellige måter. Ordbruken gir likevel et signal om at det må foreligge en viss aktivitet. Et medlemskap kan være passivt, mens deltakelse i hvert fall som det klare utgangspunktet skjer gjennom å gjøre noe aktivt.
- (42) Forarbeidene gir enkelte bidrag til forståelsen av uttrykket. Jeg har allerede fremhevet noen uttalelser i departementets høringsnotat fra juli 2012 og Prop.131 L (2012–2013) som er av generell art, men som likevel gir holdepunkter for tolkingen også på dette punktet. I denne sammenhengen finner jeg i tillegg grunn til å trekke frem at departementet på side 41 i Prop.131 L (2012–2013) uttaler at siktemålet med lovforslaget var å kriminalisere «kvalifisert deltakelse» i terrororganisasjoner. Videre heter det at forslaget var ment som et «supplement til eksisterende bestemmelser som rammer den som begår eller planlegger å begå en terrorhandling», og at det var «myntet på dem som på ulikt vis bidrar til å danne og opprettholde en terrororganisasjon, for eksempel ved å verve medlemmer, styre, eller yte materiell støtte».
- (43) I de spesielle merknadene til § 147d på side 86 i proposisjonen gjentar departementet at bestemmelsen kriminaliserer kvalifiserte former for deltakelse. Deretter uttaler departementet følgende på side 87:
- «Ulike former for bidrag til organisasjonen rammes. Deltakelse er meget vidtfavnende, og vil blant annet kunne ramme den som anskaffer våpen, datamateriell, kjemikalier eller annet utstyr til å begå en terrorhandling, men uten å være så knyttet til saken at vedkommende kan straffes for medvirkning til den aktuelle terrorhandlingen. Også det å oppfordre til terrorhandlinger og inspirere til aksjoner kan etter omstendighetene omfattes.»
- (44) Jeg har særlig merket meg at deltakerbegrepet fra departementets side var ment å være «meget vidtfavnende», og at det er ulike former for bidrag til å opprettholde terrororganisasjoner som rammes.
- (45) Justiskomiteen sluttet seg til forslaget om å kriminalisere «kvalifisert deltakelse i en terrororganisasjon ved ulike former for aktiv støtte», se Innst.442 L (2012–2013) side 8. Når komiteen samme sted uttaler at «medlemskap faller utenfor», forstår jeg det slik at passive medlemmer av en terrororganisasjon ikke omfattes av alternativet. Det kreves med andre ord en aktiv deltakelse.

HR-2018-1650-A

- (46) På denne bakgrunn konkluderer jeg med at «deltar i» er et vidt begrep som er ment å omfatte mange ulike former for bidrag til organisasjonens virksomhet. Det er de aktive bidrag til opprettholdelsen av terrororganisasjonen som rammes. Slik jeg forstår ordlyden og forarbeidsuttalelsene, omfattes ikke den som bare passivt gir sin tilslutning til virksomheten i form av et «medlemskap». Videre ser jeg det slik at ikke ethvert aktivt bidrag til organisasjonen kan gi grunnlag for straff. Når både departementet og justiskomiteen uttaler at det bare er «kvalifisert» deltakelse som kan medføre straff etter dette alternativet, betyr det etter mitt syn at man må over en terskel. Helt bagatellmessige eller perifere bidrag rammes ikke. Ut fra forarbeidsuttalelsene ligger ikke denne terskelen særlig høyt. Jeg finner ingen holdepunkter for at medlemskap eller formell tilslutning er et vilkår for å kunne straffes for deltakelse. Tilsvarende må en bidragsyter kunne dømmes for deltakelse selv om det ikke er mulig å bevise at han eller hun på en eller annen måte er akseptert som deltaker av organisasjonen.
- (47) Jeg går så over til lagmannsrettens konkrete rettsanvendelse på dette punktet. Lagmannsretten har innledningsvis i sin drøftelse gitt følgende sammenfatning av det som er funnet bevist:
- «Som lagmannsretten kommer tilbake til, har A drevet en virksomhet som har bestått i å yte personer forskjellige former for bistand til å reise til Syria/Irak, primært for å være fremmedkrigere for ISIL. Eksponering i media har muliggjort at radikale ekstremister bosatt rundt omkring på Østlandet har tatt kontakt. Deretter har A i ulik grad støttet opp under allerede eksisterende holdninger til hellig krig og så muliggjort reisen gjennom planlegging, økonomiske bidrag og kontakter ved grensen mellom Tyrkia og Syria. Han har videre sørget for å imøtekomme ønsker fra fremmedkrigere, herunder ivareta deres interesser i Norge, mens disse har oppholdt seg i Syria. A har utvilsomt i hele tiltaleperioden forstått at ISIL var en terrororganisasjon og forstått at hans aktiviteter i Norge, på samme måte som tilsvarende aktiviteter til personer i andre vestlige land, var viktige bidrag til ISILs ideologiske og militære fremgang i regionen.»

Reelle Hensyn

- Man tenker ofte på reelle hensyn som rettslige vurderinger som beror på hva som er rimelig, eller hva som vil oppnå et godt resultat i fastlegging og anvendelse av rettsregelen. Får ofte konsekvenser der hverken lovteksten eller forarbeidet gir noe klart svar.
- Man deler dem ofte opp i tre kategorier:
 - i. «Betraktninger om hva som er godt i seg selv (verdi) (i.e er resultatet rimelig).
 - ii. «Konsekvensbetraktninger»
 - iii. «Reelle betraktninger» (s. 338 Blandhol et al.)
- Her ser man også at en del fagområder har fagspesifikke reelle hensyn.

PST mener kvinnens rolle i IS er likestilt mennene

Kvinnens rolle i IS er likestilt mennene og en forutsetning for ekstremistgruppens fremtid. Derfor mener PST at kvinnenes deltagelse også må være straffbar.

FOTO: Teje Pedersen / NTB scanpix

Foto/
Aftenposten
14/01/2019

17.01.2019

Det gikk frem av aktor, statsadvokat Marit Formos, innledningsforedrag i Oslo tingrett mandag. På tiltalebenken sitter en somalisk kvinne påtalemyndigheten mener forsøkte å reise fra Nordfjordeid i Hordaland til Syria i 2017, men som ble pågrepet i Østerrike.

I retten sa Formo at de mener den 31 år gamle muslimske kvinnens plan var å reise til Syria og gifte seg med en krigers i ekstremistgruppen IS og slik sett delta i kampen for etableringen av en islamsk stat.

– Retten må ta stilling til om det å gifte seg med en fremmedkriger er straffbart. Dette er første gang man har spørsmålet om kvinners rolle som hustru til en fremmedkriger til behandling i retten, sa Formo til tingrettsdommer Astri Aas-Hansen.

PST regner med at omtrent 90 personer har reist fra Norge til Syria siden borgerkrigen brøt i 2010. Flere av dem er kvinner som frivillig er blitt sammen med IS-krigere.

Siste Tips

- Sett deg inn i rettskildene i ditt fag.
- Det man ser er at forskjellige rettsområder ofte har sin egen tradisjon for hvilke rettskilder som trekkes inn og vektlegges i tolkningen av loven.
- Derfor er det viktig at man leser innføringslitteratur og merker seg deres redegjørelse av de relevante rettskildene, samt at man er bevisst på rettskildebruk når man leser pensum.

DEL 3. JURIDISK METODE

Regelfastsettelse

- Når du skal fastsette en regel, tar man som oftest utgangspunkt i lovteksten og analyserer ordlyden. Det vil si at du tolker loven. Der lovteksten er uklar kan man trekke inn andre tolkningsfaktorer, som lovens formål og hensyn.
- Så trekker man inn de andre rettskildene og forsøker å samordne dem slik at man kommer frem til en lovregel.

Regelfastsettelse

- Når man tolker loven er det ofte fire ‘grunnspørsmål’ som man må ta stilling til:
 - i. **Relevans:** hva er de relevante rettskildene?
 - ii. **Slutning:** hvilke argumenter kan vi trekke ut fra disse rettskildene?
 - iii. **Vekt:** hvilken vekt skal vi tillegge de forskjellige rettskildene?
 - iv. **Samordning:** hvordan skal vi så samordne argumentene?
- Etter man har tolket de relevante rettskildene, vektet dem og samordnet argumentene, kommer man frem til en *rettsregel*.

HR-2018-1650-A

- (39) **Lovanvendelsen – tiltalens post II om deltakelse i ISIL**
- (40) Lagmannsretten har i henhold til tiltalens post II dømt A for deltakelse i ISIL. Etter ordlyden rammer § 147d blant annet den som «deltar i» en terrororganisasjon. Spørsmålet er hva som ligger i denne formuleringen.
- (41) Språklig sett er «deltar i» et relativt vidt begrep – man kan ta del i en virksomhet på mange forskjellige måter. Ordbruken gir likevel et signal om at det må foreligge en viss aktivitet. Et medlemskap kan være passivt, mens deltakelse i hvert fall som det klare utgangspunktet skjer gjennom å gjøre noe aktivt.
- (42) Forarbeidene gir enkelte bidrag til forståelsen av uttrykket. Jeg har allerede fremhevet noen uttalelser i departementets høringsnotat fra juli 2012 og Prop.131 L (2012–2013) som er av generell art, men som likevel gir holdepunkter for tolkingen også på dette punktet. I denne sammenhengen finner jeg i tillegg grunn til å trekke frem at departementet på side 41 i Prop.131 L (2012–2013) uttaler at siktemålet med lovforslaget var å kriminalisere «kvalifisert deltakelse» i terrororganisasjoner. Videre heter det at forslaget var ment som et «supplement til eksisterende bestemmelser som rammer den som begår eller planlegger å begå en terrorhandling», og at det var «myntet på dem som på ulikt vis bidrar til å danne og opprettholde en terrororganisasjon, for eksempel ved å verve medlemmer, styre, eller yte materiell støtte».
- (43) I de spesielle merknadene til § 147d på side 86 i proposisjonen gjentar departementet at bestemmelsen kriminaliserer kvalifiserte former for deltakelse. Deretter uttaler departementet følgende på side 87:
- «Ulike former for bidrag til organisasjonen rammes. Deltakelse er meget vidtfavnende, og vil blant annet kunne ramme den som anskaffer våpen, datamateriell, kjemikalier eller annet utstyr til å begå en terrorhandling, men uten å være så knyttet til saken at vedkommende kan straffes for medvirkning til den aktuelle terrorhandlingen. Også det å oppfordre til terrorhandlinger og inspirere til aksjoner kan etter omstendighetene omfattes.»
- (44) Jeg har særlig merket meg at deltakerbegrepet fra departementets side var ment å være «meget vidtfavnende», og at det er ulike former for bidrag til å opprettholde terrororganisasjoner som rammes.
- (45) Justiskomiteen sluttet seg til forslaget om å kriminalisere «kvalifisert deltakelse i en terrororganisasjon ved ulike former for aktiv støtte», se Innst.442 L (2012–2013) side 8. Når komiteen samme sted uttaler at «medlemskap faller utenfor», forstår jeg det slik at passive medlemmer av en terrororganisasjon ikke omfattes av alternativet. Det kreves med andre ord en aktiv deltakelse.

Regelanvendelse

- Etter du har kommet frem til hva rettsregel er, må du anvende denne regelen på faktum i saken.
- *Rettskildelæren* er hvordan man finner frem til rettsregelen
- *Bevisbedømmelse* er hvordan man finner frem til faktum i saken.
- *Subsumsjon* er når man anvender rettsregelen på det som har blitt bevist som faktum.

Ifølge tiltalen deltok kvinnen i både åpne og lukkede fora på internett, og hun hadde kontakt med flere personer tilknyttet ekstremistgruppa i Syria, Storbritannia og Sudan.

– Hun deltok i arbeid med å utvikle og spre ISIL-propaganda, blant annet ved å lese korrektur på propagandatekst, oversende propagandameldinger og tekst med voldelig jihadistisk innhold til en person tilknyttet ISIL og opprettelse av fiktive brukerkontoer på ulike sosiale medier, skriver statsadvokat Marit Formo i tiltalen.

I oktober 2017 forsøkte kvinnen å reise til Syria og tilslutte seg IS. Reisen startet i Nordfjordeid, og hun hadde med seg kontaktdetaljer til flere IS-tilknyttede personer. Hun ble pågrepet i Østerrike da hun forsøkte å reise videre fra Wien til Istanbul. Hun søkte asyl i Østerrike og ble plassert på asylmottak. Måneden etter reiste hun videre til Italia, der hun ble pågrepet av italienske myndigheter og fengslet, før hun ble uttransportert til Norge 5. desember samme år.

I tiltalen framgår det at kvinnen i februar 2017 formidlet kontakt mellom en person i Storbritannia og et såkalt fasiliteringsnettverk for IS i Syria i forbindelse med at denne personen planla å reise til landet og slutte seg til ekstremistgruppa. Mannen ble imidlertid pågrepet på Stanstead flyplass i London idet han forsøkte å reise.

Tiltalen omfatter dessuten økonomisk støtte til IS ved at hun overførte penger til mannen som ble pågrepet i London og en annen mann som var krigsfor IS i Syria og som hadde til hensikt å gifte seg med henne. I tillegg skal hun ha overført penger til en IS-deltaker som befant seg i Sudan.

Foto/ VG
12/01/2019

HR-2018-1650-A

- (46) På denne bakgrunn konkluderer jeg med at «deltar i» er et vidt begrep som er ment å omfatte mange ulike former for bidrag til organisasjonens virksomhet. Det er de aktive bidrag til opprettholdelsen av terrororganisasjonen som rammes. Slik jeg forstår ordlyden og forarbeidsuttalelsene, omfattes ikke den som bare passivt gir sin tilslutning til virksomheten i form av et «medlemskap». Videre ser jeg det slik at ikke ethvert aktivt bidrag til organisasjonen kan gi grunnlag for straff. Når både departementet og justiskomiteen uttaler at det bare er «kvalifisert» deltakelse som kan medføre straff etter dette alternativet, betyr det etter mitt syn at man må over en terskel. Helt bagatellmessige eller perifere bidrag rammes ikke. Ut fra forarbeidsuttalelsene ligger ikke denne terskelen særlig høyt. Jeg finner ingen holdepunkter for at medlemskap eller formell tilslutning er et vilkår for å kunne straffes for deltakelse. Tilsvarende må en bidragsyter kunne dømmes for deltakelse selv om det ikke er mulig å bevise at han eller hun på en eller annen måte er akseptert som deltaker av organisasjonen.
- (47) Jeg går så over til lagmannsrettens konkrete rettsanvendelse på dette punktet. Lagmannsretten har innledningsvis i sin drøftelse gitt følgende sammenfatning av det som er funnet bevist:

«Som lagmannsretten kommer tilbake til, har A drevet en virksomhet som har bestått i å yte personer forskjellige former for bistand til å reise til Syria/Irak, primært for å være fremmedkrigere for ISIL. Eksponering i media har muliggjort at radikale ekstremister bosatt rundt omkring på Østlandet har tatt kontakt. Deretter har A i ulik grad støttet opp under allerede eksisterende holdninger til hellig krig og så muliggjort reisen gjennom planlegging, økonomiske bidrag og kontakter ved grensen mellom Tyrkia og Syria. Han har videre sørget for å imøtekomme ønsker fra fremmedkrigere, herunder ivareta deres interesser i Norge, mens disse har oppholdt seg i Syria. A har utvilsomt i hele tiltaleperioden forstått at ISIL var en terrororganisasjon og forstått at hans aktiviteter i Norge, på samme måte som tilsvarende aktiviteter til personer i andre vestlige land, var viktige bidrag til ISILs ideologiske og militære fremgang i regionen.»

Siste Tips

- Når du skal foreta deg en juridisk analyse er det viktig at du evner å skille mellom det å fastsette en rettsregel og det å så anvende denne rettsregelen på et faktum.
- Dette er spesielt viktig dersom du kan få en såkalt praktikumsoppgave på eksamen.
- Fakultetet har laget en video med tips om dette og teorioppgaver:
<https://www.uio.no/studier/program/jus/fakultetsoppgaver/veiledning/index.html>

DEL 4. FORHOLD MELLOM NORSK RETT OG FOLKERETTEN

Et Atskilt Rettssystem

- Utgangspunktet i det norske rettssystemet er at internasjonal og nasjonalrett er to atskilte rettssystemer. Det er dette vi kaller *dualismeprinsippet*.
- Det har en del praktiske konsekvenser og den viktigste av disse er at internasjonale forpliktelser ikke har *direkte* virkning i norsk rett.
- Dette betyr at for at folkeretten skal ha virkning i norsk rett, må den først implementeres eller 'gjennomføres'.

Transformasjon og inkorporasjon

- Folkeretten og internasjonale forpliktelser kan gjennomføres i norsk rett på to måter:
 1. **Transformasjon:** hvor den internasjonale rettsregelen transformeres eller gjøres om til en norsk rettsregel.
 2. **Inkorporasjon:** hvor den internasjonale rettsregelen tas med underet inn i norsk lov (blankettlov).

Sikkerhetsrådsresolusjon 2178 (2014)

«...decides that all States shall ensure that their domestic laws and regulations establish serious criminal offenses sufficient to provide the ability to prosecute and to penalize in a manner duly reflecting the seriousness of the offense:

(a) **their nationals who travel or attempt to travel to a State other than their State of residency or nationality, and other individuals who travel or attempt to travel from their territories to a State other than their State of residence or nationality**, for the purpose of the preparation, planning, or preparation of, or participation in, **terrorist acts**, or the providing or receiving of terrorist training:»

§ 136 a. *Straff for deltakelse mv. i en terrororganisasjon*

Med fengsel inntil 6 år straffes den som danner, deltar i, rekrutterer medlemmer eller yter økonomisk eller annen materiell støtte til en terrororganisasjon, når organisasjonen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler.

Medvirkning straffes ikke.

0 Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687).

§ 1. Lovens formål er å styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett.

§ 2. Følgende konvensjoner skal gjelde som norsk lov i den utstrekning de er bindende for Norge:

1. Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter som endret ved ellefte protokoll 11. mai 1994 og fjortende protokoll 13. mai 2004, med følgende tilleggsprotokoller:

a) Protokoll 20. mars 1952

b) Fjerde protokoll 16. september 1963 om beskyttelse av visse rettigheter og friheter som ikke allerede omfattes av konvensjonen og av første tilleggsprotokoll til konvensjonen

c) Sjette protokoll 28. april 1983 om opphevelse av dødsstraff

d) Syvende protokoll 22. november 1984

e) Trettende protokoll 3. mai 2002 om avskaffelse av dødsstraff under enhver omstendighet

2. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 16. desember 1966 om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter,

3. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter med følgende tilleggsprotokoller:

a) Valgfri protokoll 16. desember 1966,

b) Annen valgfri protokoll 15. desember 1989 om avskaffelse av dødsstraff.

4. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 20. november 1989 om barnets rettigheter med følgende tilleggsprotokoller:

a) Valgfri protokoll 25. mai 2000 om salg av barn, barneprositusjon og barnepornografi,

b) Valgfri protokoll 25. mai 2000 om barn i væpnet konflikt

5. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 18. desember 1979 om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner med tilleggsprotokoll 6. oktober 1999.

0 Endret ved lover 1 aug 2003 nr. 86 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 1 aug 2003 nr. 991), 10 juni 2005 nr. 49 (protokoll nr. 13 til EMK ikr. 1 des 2005 iflg. res. 2 sep 2005 nr. 965; protokoll nr. 14 til EMK ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846), 19 juni 2009 nr. 80 (ikr. 19 juni 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 696), 9 mai 2014 nr. 14 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 611). Endres ved lov 9 mai 2014 nr. 14 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3. Bestemmelsene i konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2 skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning.

§ 4. De konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2, kunngjøres i Norsk Lovtidend på ett originalspråk og i norsk oversettelse.

§ 5. Loven gjelder også for Svalbard og Jan Mayen.

§ 6. Loven trer i kraft straks.

Forrang og tolkning

- **Forrangsprinsippet:** norsk rett skal ha forrang ved en kollisjonsregel med en internasjonal forpliktelse.
 - Men, her er §3 av menneskerettsloven og §2 av EØS-loven viktig unntak.
- **Presumpsjonsprinsippet:** norsk rett presumeres å stemme overens med internasjonale forpliktelser. Dette prinsippet skal underbygge tolkning og anvendelse av rettsregler slik at man unngår et folkerettsstridig resultat.
- **Tolkning:** de internasjonale reglene tolkes i henhold til folkerettslige rettskilder og metode.

DEL 5. FOLKERETT

“[T]he most difficult thing about international law is finding it.”

Geffrey R. Watson (2000) ‘ The Oslo Accords’, OUP, s. 308

Article 38(1) ICJ Statute

1. The Court, whose function is to decide in accordance with international law such disputes as are submitted to it, shall apply:
 - a. international conventions, whether general or particular, establishing rules expressly recognized by the contesting states; (**Treaty**)
 - b. international custom, as evidence of a general practice accepted as law; (**Custom**)
 - c. the general principles of law recognized by civilized nations; (**General Principles**)
 - d. subject to the provisions of Article 59, judicial decisions and the teachings of the most highly qualified publicists of the various nations, as subsidiary means for the determination of rules of law. (**Case Law and Literature**)

Traktat

Cour
Pénale
Internationale
International
Criminal
Court

**Rome Statute
of the
International
Criminal
Court**

Sedvanerett (statspraksis + *opinio juris*)

In order for something to constitute customary law:

“Not only must the acts concerned amount to a **settled practice**, but they must also be such, or be carried out in such a way, as to be evidence of a belief that this practice is rendered obligatory by the existence of a rule of law requiring it. The need for such a belief, i.e., the existence of a subjective element, is implicit in the very notion of the *opinion juris sive necessitatis*. The States concerned must therefore **feel that they are conforming to what amounts to a legal obligation**. (ICJ, *North Sea Continental Shelf case*, para. 77).

Example of customary international law: Acts of self-defense made by states must be both necessary and proportionate (ICJ, *Nicaragua case*, para. 194)

Alminnelige rettsprinsipper

- Dette er alminnelige rettsprinsipper som er “recognized by civilized nations” (ICJ Statute Art. 38(1)(c)).
- Eksempel: artikkel 26 av VCLT: “Every treaty in force is binding upon the parties to it and must be performed by them in good faith.” (*pacta sunt servanda*).

Subsidiære kilder: rettspraksis og rettslig teori

- Art. 38(1)(d): “subject to the provisions of Article 59, judicial decisions and the teachings of the most highly qualified publicists of the various nations, as subsidiary means for the determination of rules of law.”
- I dag eksisterer der en rekke internasjonale domstoler, samt tvisteløsningsordninger og internasjonal rettspraksis er således en ganske viktig rettskilde i en deler av folkeretten (eksempelvis menneskerettigheter og internasjonal strafferett).
- Rettsteori (juridisk litteratur) er også en subsidiær rettskilde i folkeretten og kan til tider ha betydelig gjennomslagskraft dersom ICJ eller utenrikspolitiske organer mener de er autoritative. Men, den juridiske litteraturen må være skrevet av de “most highly qualified publicists”.

Different Sources of Law

	National Law	Public International Law	European Law
Written Sources	Statutes and Regulations	Treaties	Charter Treaties Secondary Legislative Acts
	Preparatory Works	Preparatory Works	
Non-Written Sources	Case Law	Case Law	Case Law
	Principles and Fairness Considerations	General Principles of Law	General Principles of Law
	Customary Law	Customary Law	
	Litterature	Litterature	

For mer om EU og EØS kilder:
<https://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUR1260/v19/index.html>

DEL 6. TOLKNINGSREGLER I FOLKERETTEN

Vienna Convention on the Law of Treaties (1969)

SECTION 3. INTERPRETATION OF TREATIES

Article 31. GENERAL RULE OF INTERPRETATION

1. A treaty shall be interpreted in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose.
2. The context for the purpose of the interpretation of a treaty shall comprise, in addition to the text, including its preamble and annexes:
 - (a) Any agreement relating to the treaty which was made between all the parties in connexion with the conclusion of the treaty;
 - (b) Any instrument which was made by one or more parties in connexion with the conclusion of the treaty and accepted by the other parties as an instrument related to the treaty.
3. There shall be taken into account, together with the context:
 - (a) Any subsequent agreement between the parties regarding the interpretation of the treaty or the application of its provisions;
 - (b) Any subsequent practice in the application of the treaty which establishes the agreement of the parties regarding its interpretation;
 - (c) Any relevant rules of international law applicable in the relations between the parties.
4. A special meaning shall be given to a term if it is established that the parties so intended.

Supplerende tolkningsmomenter

Article 32. SUPPLEMENTARY MEANS OF INTERPRETATION

Recourse may be had to supplementary means of interpretation, including the preparatory work of the treaty and the circumstances of its conclusion, in order to confirm the meaning resulting from the application of article 31, or to determine the meaning when the interpretation according to article 31:

- (a) Leaves the meaning ambiguous or obscure; or
- (b) Leads to a result which is manifestly absurd or unreasonable.

Article 33. INTERPRETATION OF TREATIES AUTHENTICATED IN TWO OR MORE LANGUAGES

1. When a treaty has been authenticated in two or more languages, the text is equally authoritative in each language, unless the treaty provides or the parties agree that, in case of divergence, a particular text shall prevail.

Dynamisk tolkning

ECtHR: “the Convention is a living instrument which ... must be interpreted in the light of present-day conditions” (para. 102, *Soring v. UK*)

EMK

ARTICLE 8

Right to respect for private and family life

1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.
2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.